

Nr 22

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner om information i författningsfrågan.

Ärendet

I detta utlåtande behandlas motionerna I: 251 och II: 287. Texten är tryckt i *andra* kammaren.

Motionärer är i *första* kammaren herr Arne Pettersson, fru Ohlsson, herr Wååg, fru Margit Lundblad, herrar Mårtensson och Svante Kristiansson samt fru Grethe Lundblad (alla s) och i *andra* kammaren herr Adamsson, fru Skantz, herrar Engkvist, Svenning, Jönsson i Arlöv, Johnsson i Blentarp, Henningsson och Björk i Påarp, fru Holmqvist samt herrar Bengtsson i Landskrona, Jönsson i Malmö, Pettersson i Lund, Johansson i Simrishamn, Gustavsson i Ängelholm och Nilsson i Kristianstad (alla s).

Hemställan avser »att riksdagen i anslutning till det slutliga beslutet om den partiella författningsreformen och efter närmare utredning inom vederbörande utskott beslutar ta initiativ till en bred informationsverksamhet eller andra åtgärder i syfte att fördjupa författningens medborgerliga förankring».

Motionerna

Motionärerna påpekar inledningsvis att de nyligen beslutade författningsreformerna medför djupgående ändringar i vårt statsskick. Den debatt som föregått beslutet har emellertid, framhålls i det följande, i viss mån förts över folkets huvud och inte väckt det medborgerliga engagemang som varit önskvärt. Så mycket mer angeläget är det då att följa upp reformerna med information till allmänheten. Enligt motionärernas mening bör man inte försitta möjligheten att stärka författningens medborgerliga förankring genom ett initiativ i direkt anslutning till reformerna i syfte att väcka debatt och åstadkomma information. En särskild kraftinsats av stort format bör göras vid detta unika tillfälle. Härför talar också att reformernas genomförande ställer vissa praktiska problem. Den gemensamma valdagen kan vålla svårigheter om inte valmanskåren är ordentligt informerad. Det nya valsystemet motiverar också en särskild information.

Mot den angivna bakgrunden förordar motionärerna att riksdagen tar initiativ till en bred informationsverksamhet. Även andra uppslag i syfte att stärka författningens medborgerliga förankring kan prövas. De anför vidare:

För den upplysningsverksamhet som fordras kan det arbete, som föregick högertrafikreformen, tjäna som förebild. Man kan bilda en informationskommitté med auktoritativ ledning, t. ex. statsministern eller talmännen, och med representanter för partierna, folkrörelserna och ungdomsorganisationerna. Till dess förfogande kan man ställa ett kansli som arbetar i princip efter fyra linjer: information via massmedia, inom organisationerna och till skolor och andra läroanstalter samt allmänna service- och organisationsfunktioner. Syftet skulle som nämnts vara att skapa intresse och debatt kring reformen och över huvud för demokratins sätt att fungera. Det skulle också vara att upplysa väljarna om valsystemets förändringar. Sannolikt skulle arbetet också leda till ett ökat politiskt intresse och därmed till ett högt valdeltagande.

Vid behandlingen av motionerna beslöt utskottet att bereda de fem i riksdagen representerade partiernas organisationer tillfälle att yttra sig i frågan. Avsikten var att få synpunkter av mera teknisk art från själva organisationerna. Några sådana synpunkter har emellertid inte erhållits. Svar har inkommit från alla utom moderata samlingspartiet. Samtliga är positiva till motionernas grundtanke.

Vissa utredningar

Utskottet vill erinra om att frågan om en förbättrad samhällsinformation blivit föremål för särskild uppmärksamhet under senare år. Med anledning av riksdagsinitiativ tillkallades 1967 en kommitté för att utreda frågan, informationsutredningen. I direktiven anförs bl. a. följande:

Utredningen bör i första hand pröva behovet av en vidgad information om samhällets verksamhet. Mot bakgrunden härav bör utredningen ange vilka mål som skall ställas upp för samhällsinformationen. Samtidigt som det är önskvärt att få till stånd en effektiv informationsverksamhet, måste ambitionerna självfallet begränsas så att kostnaderna hålls inom rimliga gränser. Det är därför av intresse att få fram underlag för en bedömning vad en vidgad samhällsinformation kommer att kosta det allmänna.

Mot bakgrund av den allmänna målsättning för samhällets informationsverksamhet som utredningen finner önskvärd bör olika vägar att effektivisera informationen behandlas närmare. En viktig sådan fråga gäller i vad mån särskilda organ bör finnas för verksamheten. Frågan om ett centralt serviceorgan har som nämnts redan väckts. Detta bör ge utredningen anledning att överväga vilka behov, som föreligger av rådgivning eller annan service från ett centralt organ.

Utredningen bör vidare se över de informationsorgan som redan finns hos de enskilda myndigheterna. — — —

Utredningen bör vidare undersöka möjligheterna att effektivisera sam-

hällsinformationen genom annonsering och meddelanden till press, radio och TV. — — —

Genom undervisningen i samhällskunskap fullgör skolväsendet en viktig samhällsinformativ funktion. Utredningen bör samråda med skolöverstyrelsen om möjligheterna att ytterligare utveckla den information om samhället, t. ex. i fråga om socialförsäkringen, skattesystemet och totalförsvaret, som lämnas inom skolorna. Det bör undersökas om det informationsmaterial som används i skolorna kan utnyttjas också i andra sammanhang och om annan samordning kan vara till fördel.

Vidare bör erinras om att, som utskottet upplyste redan i sitt utlåtande nr 11 detta år, ytterligare reformer av stor betydelse kan väntas bli genomförda beträffande förfarandet vid allmänna val före nästa års gemensamma val till enkammarriksdagen och de kommunala församlingarna. Valtekniska utredningen kommer inom kort att avlämna ett betänkande med förslag om bl. a. att maskinell teknik skall begagnas och att poströstningen skall reformeras så att den avslutas före valdagen. Proposition är planerad till årets höstsession.

Utskottet

Utskottet ansluter sig till huvudtanken i förevarande motioner, att statsmakterna bör vidta särskilda åtgärder för att åstadkomma en god information till medborgarna om de reformer inom författningen som träder i tillämpning genom 1970 års val. Sådana insatser kan, som motionärerna framhåller, stärka författningens medborgerliga förankring och skulle också ligga väl i linje med de allmänna strävanden, som kommit till uttryck genom tillsättandet av informationsutredningen. Ett särskilt informationsbehov uppkommer också till följd av ändringarna i valordningen. Redan de nu beslutade reformerna innebär väsentliga nyheter i valsystemet. Även de ytterligare reformer, som väntas bli beslutade i höst, kan förutses bli av stor betydelse för de enskilda medborgarna. Till följd av den gemensamma valdagen och de tekniska ändringarna i valförfarandet kommer valförfarandet 1970 att väsentligt avvika från den hittillsvarande ordningen.

Det är sålunda enligt utskottets mening av uppenbar betydelse, att medborgarna före 1970 års val ges en god information om ändringarna i statskicketts både grunder och teknik. Härvid bör, som motionärerna avser, massmedia, skolorna och organisationerna kunna anlitas. Utskottet vill emellertid inte gå närmare in på frågan hur informationsverksamheten bör utformas och genomföras. Ett särskilt skäl härför ligger i de kostnader som uppkommer; frågor om statsutgifter tillhör inte utskottets arbetsområde. Utskottet tar sålunda inte ställning till vad motionärerna anfört i detta avseende. De allmänna önskemål, som uttalats här, bör i stället framföras till regeringen, som får närmare överväga utformningen av de konkreta åtgärder som bör vidtas.

Utskottet föreslår,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 251 och II: 287 tillkännager för Kungl. Maj:t som sin mening vad utskottet anfört om information om de aktuella konstitutionella och valtekniska reformerna.

Stockholm den 29 april 1969

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson (s), Sveningsson (m), Sörlin (s), Hernelius* (m), Sörenson (fp), Nyquist (s), Norberg (s), Richardson (fp) och Axel Georg Pettersson (cp); samt

från andra kammaren: herrar Adamsson (s), Nilsson i Östersund (s), Henningsson (s), fru Thunvall (s), herrar Boo (cp), Nelander (fp), Andersson i Billingsfors (s), Gustafsson i Stenkyrka (cp), Jonsson i Mora (fp) och fru Mogård (m).

* Ej närvarande vid justeringen.